

Бүгү чурттарның пролетарийлары, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 171 (12261)

1983 чылдың июль 26, вторник

1925 чылда үлдээлеттинген

Өрттө 3 коп

МАЛ ЧЕМНЕРИН БЕЛЕТКЭЭРИ — БҮГҮДЕНИҢ ХЕРЭЭ

Чер-чер Советтери болгаш депутаттар! Малга чем-белеткээриниң шалыпчы айында роң курлавырларын эң-не хөйү-биле мөөңнээр дээш бар-ла аргаларны ажыглаалы

МАЛ ЧЕМНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ БОЛГАШ СОВЕТТЕР

Келир кышпа уткуштур мал чеми белеткээр үе келгелекте-ле, улус депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң куусиому малга чем белеткенчилериниң штавын тургускан. Ону хоорай Совединиң депутаты А. И. Григорьев уаурткан. Штаб келир чурттарында чүгүл депутаттар болгаш активчилер эвес, чамдык бугурулгелериниң, организацияларын уауртукчуларын база киирген. Ол чорук мал чеминиң белеткенчилерин иштина-техника-биле хандыраарына улуг идиглиг болган. Хоорайның автосептелге заводун, улутпур бараанарының садынын, эт комбинатының болгаш есе-не-даа бугурулгелериниң, организацияларын коллетивтери Кызыл районда «Сунпак» совхозна мал чемин белеткен берип эгелер берген, олар бо хүннерде ийи чус ажыг тонна ногаан массаны нөдөз ишчилерге думажаннар.

Келир кышпа уткуштур малга четчир санныг чемни белеткээри чер-чер Советтериниң, агроулетпур каттыжыш-чынарның чүгүл соругазы болуп атур.

Бо чылын бистиң республиканың нөдөз ишчилериниң мурунда улуг соруга салдыган. 225 муң ажыг тонна сирини, 83 муң ажыг тонна сенажы, 123 муң ажыг тонна саванын белеткээр умжурлуг бис. Бо мал чеми келир чылдагы кышталгышынның канчаар эртерин хандыраар, а оң үр-түкнели Совет Тываның 40 чыл оюн төлөпиг уткурунук үлүг-хууунче кирер.

Агаар-бодуштун байдалы бо чылын дыма таарымчалыг болган. Оң улумдык республиканың дыма хөй районна-рында сириниң үнениг эки. Мал чеминиң белеткелече массалыг кирген бо үеде дээр азыл, нөдөз ишчилеринге улам таарымчалыг байдалы тургускан. Ону чөп ажыглаар дээш дыма хөй азыл-агылар, чер-чер Советтери дээштик хеметтерин алгылаан. Сүт-Хөл, Улуг-Хем, Таңды, районнада бо азыл элзэн шуудай берген. Маа-Хемде СЭКП-ниң XXV съездин аттыг, Улуг-Хемде «Улуг-Хая», Чөөн-Хемчикте «Искра» совхозтарда дуржулгалыг ажил-чынар хүн үлүүн доктаамал ажыр кууседиң турарлар. Чимээ, «Улуг-Хаяда» механизаторлар А. Хуураппан, М. Малбын-оол, ССР-ниң 50 чылы аттыг совхозта В. Бауман, «Башкеевките» У. Ооржик уурткан зөөнлөр боттарының мурунга салган сорулгаларын чедишкенин боттандырып турарлар.

Ында-даа болза, мал чеминиң белеткелече бо чылын нити-биле кууа темпиги чоруп турар. Партия, совет болгаш ажил-агылар органнары бо чүгүл кампанияже ношкан кичээлге салып турарынан, бо талазы-биле байдал эртен чылдың деңгелинде хомудуп турар. Чимээ, сирен план-нын эртен чылдың үеде 5 хуу кууседиң алган турган болза, бо чылын 2-ле хуу, сенаж 1982 чылда 13 хуу салдыгын турган, а амгы үеде чүгүл 7 хуу. Мал чеми белеткээр техниканың чүгүл 50 хууу амылдап турар. Бо чылын ол амылче чүгүл 75 бригада хаара туттунган. Нити негелдедем ол дыма эвээш.

Сирини хол-биле кезер амылды организацияны чогуур деңгелег четпес. Чамдын районнада хол кадырылгы амыл-чынар эвээш, чимээ, Кызыл районда чүгүл он үш кичи бар, а Таңдыда, Би-Хемде чаңгыс-даа кичи хол-биле сирен кесипти турар.

Малга бижыг чем-сууру тургузары — Советтериниң база чүгүл соругазы. Бо амылга депутаттары калба-биле киир-иштирип, чүгүл кампанияже хаара туттунган бригадалар-га, зөөнлөргө депутат бөлүктөрүн тургузуп, амылчы чоңуу мобилизациялар оларның ролюн бедидери чүгүл. Бо ай-тырыгы ылап, тодаргай шиптирээри-биле куускомнар ону доктаамал чүгүлалып, хүн бүрүнүк контролонга тур-гузар херек.

ССР-ниң Аш-чем программанын хүлээп алганы СЭКП ТК-ның май Пленумунун болуп эртенкиден бээр бир чыл ала берген. Ук программаны чедишкенин кууседир дээш бо үениң дургуунда бистиң чуртуксуз-даа, республикага-даа эвээш эвес амылдар кылдыгын. Ол үр хуусаалыг со-рулганы боттандыраарына малга чем белеткелече база улуг ролю ойнаар. Советтериниң кол сорулгасы болза, нөдөз ишчилериниң ортузунга идея-кижишкелдиги амылды пар-тия ТК-ның июнь (1983 ч.) Пленумунун, партия обкомунун ону пленумунун негелделеринге дүштүр чорудары болур. Алаа нөдөз, суур, район Советтериниң депутаттарын калба-биле киириштирер херек.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССР-ниң Дээди Со-вединиң Президиумунун Дагзасы ш Ю. В. Андропов кү-рүне курлавырынан тараа фуражын үндүрүп бээрин дилеп турар амыл-агылар хөй, а ол хиреда чамалык республика-ларда, крайларда, областтарда бөдүүн болгаш чулуутуг мал чеминиң бугуруп алыр дээш ношкан кичээлге салып турар. Ол соруга база Советтерге дөрт хамааржыр дээрзин үтпес херек.

Бо чылдың июль 25-тен август 25-ке чедир мал чемни белеткээриниң шалыпчы айын СЭКП обкому чарлаан. Ол үениң дургуунда мал чеминиң белеткелече амылдап турар бригадаларын, зөөнлөргө амылчы кичээлге кичээлгеи салып, техниканы амылчы ажылап турарын контрольга ап, шалыпчы айның хүннеринде мал чемини курлавырларын эң-не хөйү-биле мөөңнөп алырына бугу-ле аргаларын улус депутаттарының районна, нөдөз Советтери, тус-тус депутаттар болгаш постулар, бөлүнтөр ажыглаар умжурлуг.

КЕЗЕК-ХААКТАН ҮШ-ТЕЙ ЖЕ...

СЭКП обкому бо чылдың июль 25-тен август 25-ке чедир республикага мал чемни белеткээриниң талазы-биле шалыпчы айы чарлаан. Мал чемни белеткээриниң шалып-чы айының хүннеринде мал чеминиң курлавырларын эң хөйү-биле мөөңнөп алыр дээш Би-Хемде «Саян» совхозтук ажил-ишчилери бугу бар ар-галарын олче утландырган. Бо чылын ажил-агыла ме-ханизаторлар 3 сиренги брига-да-нык кезиктирген. Ленинка, Суш болгаш төп салбырлар-нык девискээринде чайгаар үнчүл элбек сиренги нежиле-инче киргенден бээр он хон-ган.

Ленинка салбырында 6 кизиктерле Кезек-Хаак деп черде Валерий Холчукааның уауртканы сиренчилерин ме-ханизаторлар зөөнүзүгэ эртенги үеде чедер бис. Ын-да кезек улуг-улуг сараттар чогуунда кожугларын трак-тордарың чамалыгы ажыла-уурук-суурук үнүп механиз-аторлар техниканы эртенги хыналдазын чорудуп турар.

Дүүн кезектеги бичи чыс дымраткан, сирен шик-тир, бо эртен арай орайтып үнүп тур бис—деп, зөөн уауртукчу В. Холчукаа (чурукта) бодунун тракторун-да сарат салыр аргаттык кожугунда электр каниашкы-ны кылып олур, чай кадыла чуталады.

Сирен белеткелече кир-геш, он хонукта ам кайы кир-ген кылдынар, Валерий? — Бистиң зөөнүдө бо чы-лын 9 киж бар. Сарат са-лыр 1, хөдөөн салыр 2, ону дажыглаар 2 аргаттар бол-гаш 2 дымраштыг бис. Пла-нимыс 600 тонна. Ам кылга-нымыс 200 тонна ажып тур. Бо чылын сирен элбекте черде пландаң ажыр кылыптар боор бис.

СҮТ-ХӨЛДҮН ДЕЛГЕМНЕРИНДЕ

1. ЧАРЫШ НЕГЕЛДЕЗИН ЕЗУГААР

Совхозта чайгаар хүнн 1119 га сирен, 467 га люцерна, 616 га чалгыс чылдыг сирен шөүт бар. Оон 3960 тонна мал чемин белеткээр 43 трактор-ларын хөй кезин сирен ке-зилдизинче киирген. Бо хү-нерде сиренин кезип, бөлүп, сараттап турар.

Бора-Тайга салбырда Ко-гар-оол Шидырасвич Сары-ларга уаурткан Шөлдө-Тейде механизаторларын сирен бри-гадазын совхоз тургускан. Ында 50 ажыг кичи амылдап турар. Диртыр-оол Буянзак-ович Ондар биле Михаил Са-ран-оолович Ховалыг уаурт-кан ийи зөөнлөр Хемчик кы-дында 60 га люцерна шөүт кескеш, 34 тонна мал чеми белеткээр. Алазатка таран лю-цернаның кезилдизинче олар ам карар деп турар.

Совхозтук паркому, улус депутаттарының Алаан-Ма-дыр колдз Совединиң кууско-му бугу күштү мал чемини белеткелече мөөңнөп. Ме-ханизаторлар бригадалар амылдап, сирен кезилдизинче малчыларны, школарын башкылар коллетивтерин, өр-ешикчилерин, пенсионерлерин хаара туткан. Совхозта 10 о-бүзэ зөөнлөрдүн тургускан. 15 пенсионерлер аңгы зөөн бөлүп алгаш база хүлээлгени алган амылдап турар. Бора-

Тайга салбырда коммунист билим-оол Ховалыгның зөөн-үзү арыг иштинге болгаш ор-тудуктарың сиренин хол-биле кезип киирген. Алаан-Мадыр болгаш Бора-Тайга ортук малчыларын башкылар бо чүгүл кампа-нияже киирген. Алаан-Ма-дыр ортук малчыларын 58 өөреникчилер бугу-бүрү белеткээр амылдап үнүп кии-риштирип турарлар.

Сирен кезилдизиниң үзүнде чарышты организациялар 7 к-жи составтыг комиссияны совхозта тургускан. Комиссия кезикчилерин сирен шөүт-лөгө барып, кезилдизини шөүт-лөгө барып, сиренин камалгазы болгаш күш-ажыла канчаар организацияны хынал турар.

Чарышты тилекчилери ам бөзүн илереп турар. Бора-Тай-га салбырын механизатору Мадыр-оол Ховалыг сарат салыр тракторун башкылар тур-гар. Ажылдык бугурукчулук бөлүн. Чалгыс-даа турушкун чокка амылдап келгери, са-раат кыры дескелер турар комсомолду оолдар оларар бе-зин чай албаатар. Василий Хо-валыг, Николай Ондар, Вла-димир Ховалыг, Шопчакай Са-рылар, Владимир Ондар эртен 8 шактар-ла амылче киирштер улус деп, зөөн уауртукчу оларын дугайында чуталады.

2. АЖЫЛДЫ ОРГАНИЗАЦИЯРЫН УЛАМ ЭКИЖИДЕР

Алаан-мадыржылар мал че-

мини белеткелече массалы-биле кирген, шулдугу амылдап турар. Ынчалдаа-даа планын долдур болгаш ажыр күс-дизин чедип алыр дээш, ажил-ам организацияларын ам-даа экижидер болза эки. Чамдык хөйжүлү сирен кезилдизинче маажым киирип турар.

Социалист чарыштык көр-гүзүлгери, лоуун-пайка-тары тураларда аскап. Чарыштык чоруп турарын чы-рыткан хана солунарын үн-дүрбей турар. Мурнакчы дур-жулганы агитбригадаларын репертуарына, тус черин парлагызына болгаш радио-зунга негелдерин чедип ал-бо. Көкөр — библиотекалар-нын, «Алаштык ыраажы» агитбригадалык сиренчилер-же үнүшкүлү ам-даа орга-низацияны четпес.

Бо бугу амылдап хыналдага алыр кылдыр сиренин брига-даларга парбөлүктөрүн, улусу-зунга негелдерин чедип ал-бо. Бүдүн районда комсо-молчулар-аңгыларын мал чем белеткээр чалгыс-даа зөөнүзү тургускан. Анык-тарын 4 хөйжү бригадалары-нын аралында сирен белет-кээр талазы-биле социалист чарышты база организация-ларын иштингелер, чарышты дээ-тин чедип алыр болза, сирен-чилер бедик көргүзүлгери чед-ип алырлар нийк.

Дыма хөй үени сирен шө-дөргө улус чедирер машина-техниканы чедишкенинде чи-дир турар. Салбыр эргелек-чилери, бригадирлер амылдап хуваалдазын, ону шын-чы хыналдага алыр ам-да күштүлдүрбей турар. Бо чүгүл кампания үзүнде шөк бүрүзү үнелиг турбуже, ний-

чалгыс машина үренишкени-нин дарый кылбас, оң сеп-телгенин саададыр таварылга-лар бар.

Нити-биле районда 25 ке-зер, 12 бөлөр, 16 пресстээр ма-шиналар амылдап турар. 9 сирен кезер машинаны эки сеп-телгенин шимчелерин турар. Бир эвес кезилде кирериниң мурунда, бугу техниканы до-луу-биле септэп болза, ту-рушкуннар турбас ужурулг нийк.

Районда мал чеминиң белет-келече амылдап турарларын културлук хандырылгыны сатып салбай турар. Мынча-га дээр чалгыс-даа агитбрига-да сирен шөдөргө концерт көргүзүп, орта укуражыгал-ларын, декля, бөсөөларын база бийлаан.

Райондун комсомол комите-ди аныктарын бо чүгүл амылче мөөңнөзирин чедип ал-баан. Бүдүн районда комсо-молчулар-аңгыларын мал чем белеткээр чалгыс-даа зөөнүзү тургускан. Анык-тарын 4 хөйжү бригадалары-нын аралында сирен белет-кээр талазы-биле социалист чарышты база организация-ларын иштингелер, чарышты дээ-тин чедип алыр болза, сирен-чилер бедик көргүзүлгери чед-ип алырлар нийк.

А. ХОВАЛЫГ.

Мурнакчыларны илереткен

1983 чылдың бирги чартында малды кыштан хур ажыраарын, малдын чаш төдүн камгалап алырынын база мал про-дуктуларын бугурур болгаш күрүнеге са-ларын көвүдөдир талазы-биле социалист-тик чарыштың түнелин СЭКП Чөөн-Хем-чик райкому, район Совединиң куускому, кэдрэ ажил-агы амылчыларынның профбидел райкому чуталажып көргөн.

Күрүнеге эл садырын чартык чыл-панын райондун совхозтары 105-8 хуу, сүтү — 110,6 хуу, дүгү — 122 хуу куусеткен. Эртен чылдың ол үеи-биле деңгээрге эл бугурунун 3 хуу, сүт бугу-ренин 5,8 хуу көвүдеткен.

«Тыва» совхоз чартык чылда күрүнеге эл садыр планын 117,1 хуу, дук садырын 120 хуу, нити-биле малынын хоора чө-

руун кызыргаш, дээр көргүзүтү чедип алган. Ол ышкан «Чыраа-Бажы», «Иск-ра» совхозтар багыт эвес амылдан.

Чедип алган чедишкенин-биле чере-дештир мал бажының эстүренин, оң продуктуларын көвүдөдир талазы-биле амылдап шынгыч четкестер барын хура-га демделген. 1982—1983 чылдарың кышкы үезинде мыйыстыг бөд малдын, хөй, өшкүнү болгаш хаанының баш едип куулаан.

1983 чылдың бирги чартында малды кыштан хур ажыра, оң продуктулук чо-руун көвүдөдир талазы-биле социалист чарышка «Тыва» совхозту тилекти ден санаан, шилчир Кызыл тукут болгаш ак-ша шаңгалын тыыскаан.

Н. МОНГУШ.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ БАЗЫМНАРЫ

ССР-ниң экономика-биле болгаш социал хөгжүдүзүниң Күрүне планнарынның 1983 чылдың бирги чартынын түнелери үнчү.

Эртен турар чылдың бирги чартында чылдаа улус ажил-агының чамалык көргүзүлг-лери экижип, планын даала-ларын ажыр куусеткен черлер хөй, нити-биле бугурулгениң болгаш күш-ажылдың бугу-рукчулугу оңдөдө темпиз бөдүн дээрин ССР-ниң ТЭС-ниң дыңнадында дем-делгезин.

Улус ажил-агының бугу амылдарына эртенги бол-гаш техниканы чедишкени-ри шимчээлп алынган. Күрүне планында көрдүгүн 500 ажыг чаз кылгаларын, а министрлар база ведомстволар планга киириштир —1200 ажыг чаз кылгаларын шимчээлп алган болгаш бугу-рукчулугу эгелзип.

Металл продукциязынын, устаттар роботтарынын, радио-электроник аппаратуранын, башкаргалык санын, про-граммалык болгаш металл ке-зер «болбазардыла төв» дээш хевирлг станоктарын, элзэн бедик техника-экономи-ка-параметрлерин машина-ларын болгаш дериг-херек-селдерин экономика-биле хевир-лерин бугурукчулук үзет-пүрде шапкан темп-биле кө-вүдөп турар.

Кукурузаның тарылга-шөү-түн 60 ажыг хууунда таран-ны болгаш сояны, шөлдүн ба-рык чартык кезинде чигир сөөкүзүн көлөз ажил-агы тарып турар. Тракторларын болгаш бугурукчулук оске-лаа техниканы эртенги-биле хан-дырылгызы бөлзөн.

ССР-ниң даштаткы салыг саарылганы 64,4 миллиард рубль четкен. Социалист экономика-биле интеграция эзу-гаар ЭДЧ кезикчүлүгү чурттар-биле салыг, эртем-техниктиг кады амылдажыла калбар-ган.

Продукция сайгарарының чартык чыл планын үзетпүр 102 хуу куусеткен. Кыгыл-ларын чүгүл хевириниң хөй кезини бугурур талазы-биле даалаа куусеттинген.

Бугурулгениң нити хем-чээл эртен чылдың бо үзү-нге деңгээрге 14,6 миллиард рубльге өскөн, азы 4,1 хуу болган.

Күш-ажылдың бугурукчу-лугу 3,3 хуу өскөн. Оон күс-дизин бугурулгениң оңдөдө 83 хуу четкен. Устаттар мини-стерстволарынын хөй кезинде күш-ажылдың бугурукчулугу ортук малды төвөзирин бедик болуп турар. Продук-циянык бөт-үзүн болгаш ма-териал чарыгаар чоруп кызы-рылган, ортула өскөн.

Продукциянын чүгүл хевир-лерин бугурур бистиң чуртуктаа кыдыг электир энергияны—710 миллиард ки-ловатт-шак; нефть (газ кон-денсаты-биле катар)—307 мил-лион тонна; газ—265 миллиард кубометр; хөмүр-даш—363 миллион тонна; кара металлдар (белени)—52,9 мил-лион тонна; кан хоалайлар—9,3 миллион тонна; демір ру-дазы—122 миллион тонна; ме-нералдык чедишкенин чоруткан, 1983 чылдың дүжүдө та-раан шөлдү баш ууур санаа-ны-биле алырга 212,9 миллион тектар болган, оон иштинде тараа—122,5 миллион тектар, да тарыттыган. Тараа кылдыр тараан кукурузаның, тараа-бобы кукурузаларын, злон-чаткыны, лон-догунгун, рапстың шөүл эртен чылдаа эзилди калбарган. Мал чем-иниң културалары 66,8 мил-лион тектарда тарыттыган, оон иштинде хөй чалгыс си-лоса тараа кукуруза болган ногаан—16,1 миллион тек-тар.

Сугаттыг болгаш курсаңкан черлерге тарылга өскөн. Мал чеминиң белеткелече элзэн бе-дик темпиги чоруп турар. Чуртун дым хөй районна-рында тараа култураларың (Улаңчымы 3-кү арында).

технологу дериг-херекселдерин болгаш оларын чик бол-гаш аш-чем устатпугу ар-тык кезектерин—782 миллион рубльге; көдөз ажил-агы машиналарын—1,7 мил-лиард рубльге; мал ажилыга бол-гаш мал чеми бугурулгени амылдар машиналарын—1,2 мил-лиард рубльге; тараа ажаар комбайнларын—58,3 муң кезекти; хөвөз ажаар ма-шиналарын—5,1 муң кезекти; сазынын—2,8 миллион тонна-ны; цементин—63,7 миллион тоннаны белеткээр.

Бүгү хевириниң постерин —5,8 миллион дөрбөтүн метр-ин; даарында кылгаларын —1,2 миллион рубльге; хон ил-к-лор тоннаны; коллеттер кы-лыгы—3,1 миллион тонна-ны; консерваларын—5,5 мил-лиард кичкелзип алазын; телевизорларын—4,2 миллион кезекти; мебельди—3,5 мил-лиард рубльге бугуруп үндүр-ген.

Нефть, газ, хөмүр-даш казып тыварынын, кара металлдар-нын белен проказын, кан хоо-лаайларын, автомобиль дугу-ларын, автоматын хандыган болгаш санаар техниканы приборларын болгаш дериг-херекселдерин, нефть аппара-тураларын, чик болгаш аш-чем үстүрүлгү технология дериг-херекселдерин, теплово-дотарын, электроводотарын, саа-зынын, цементин, чылдаа демір-бетонну, минералдык че-дишкенин, үнүш кам-галаарын хикитиг херек-селдерин, тракторларын бө-гаш көлөз ажил-агының өс-кө-лаа техниканы бугурулгенин планга куусеттинген.

Чонугу херектез бараанна-рын хөвөз-сазын, лон болгаш тор-гу постерин, чеме херектез болык продукциянын, мал болгаш үнүш үзүп, чалаң сүт продукциянын, шажан-фаянс база сарттуг саванын, радиопримитивтерин, дериг-херекселдерин, телевизор-ларын, мебельди бугурулгени планга эзугаар өскөн.

Оон-биле череделтир чам-дык министрстволарын бугу-рулге (каттыжышкыны бар болгаш бугурулгелери чарам-дык керээрге база кууседир-биле хуулаа алган наратарын эзугаар херекселдерин про-дукция-биле хандыраар чедип албаан.

Чамдык бугурулге катты-жышкынына болгаш бугу-рулгелер күш-ажылдың бугу-рукчулугу бөт-үзүн, мөөң-нөзүшкенин талазы-биле пла-нынын куусеттинген, чоңуң херектезиги турар продукция-зын бугуруп тургускан.

Чалгыс ала нары-биле күш-ажылды төлээр кылдыр орта-низастаар бригада артамын ажилчыларын барык чартык кезин шимчээ.

Көдөз ажил-агының ажил-дакчылар чакы хөвү ажил-дарын организацияны чоруткан. 1983 чылдың дүжүдө та-раан шөлдү баш ууур санаа-ны-биле алырга 212,9 миллион тектар болган, оон иштинде тараа—122,5 миллион тектар, да тарыттыган. Тараа кылдыр тараан кукурузаның, тараа-бобы кукурузаларын, злон-чаткыны, лон-догунгун, рапстың шөүл эртен чылдаа эзилди калбарган. Мал чем-иниң културалары 66,8 мил-лион тектарда тарыттыган, оон иштинде хөй чалгыс си-лоса тараа кукуруза болган ногаан—16,1 миллион тек-тар.

Сугаттыг болгаш курсаңкан черлерге тарылга өскөн. Мал чеминиң белеткелече элзэн бе-дик темпиги чоруп турар. Чуртун дым хөй районна-рында тараа култураларың (Улаңчымы 3-кү арында).

Национально-краеведческий отдел

